

MÜHENDİS VE HUKUK

SOSYAL, SİGORTALAR KONUSUNDA GETİRİLEN YENİLİKLER VE YENİ HAKLAR

Yazan :
Korkut ÖNGÜN
Y. Müh.

1. Mart 1969 günü yürürlüğe giren 1186 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile çakman sigortalılara yeni haklar getirilmektedir. Yazıda bu haklar eski kanunla karşılaştırılarak anlaşılmaktadır.*

Yeni kanunla yapılan başlıca değişiklik emeklilik «üre ve yaşlarının indirilmesi yönündedir.*

Son yıllarda bu yönde yapılan değişimler çalışanların bir an önce tam aylıkla emekli olmalarını sağlamak düşüncesine ağırlık verildiği izlenimini getirmektedir. Çalışma hayatında çalışmaktan çok emekliliğin esas alınmasının ilerde devlet kurumlarından aylık alan büyük bir emekli toplusunun doğmasına yol açmasından korkulmaktadır.

Görünüş bu doğuşun pek uzak olmadığı yönündedir.

Son defa geniş ölçüde değiştirilerek sanki yeni .baştan düzenlenen ve adda tşçl Sigortalı'ndan Sosyal Sigortalamaya değiştirilerek 29, 30, 31 Temmuz ve 1 Ağustos 1964 gününde Jlesmi Gazetede yayınlanan ve 1 Mart 1965 günü yürürlüğe giren 606 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kısa bir süre önce yine önemli baza değişikliklere uğradı.

23.10.1969 gününde kabul edilen (Sosyal Sigortalar Kanununun bazı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bazı maddeler ekleyen) yeni 1186 sayılı kanun 3.11.1969 günlü Resmi Gazetede yayınlanmasına karşılık 1 Mart 1969 gününden itibaren uygulanacaktır.

Siyasal nedenlerle yayınlanmasından 8 ay önce yürürlüğe konulmasının geçici olarak yaratacağı karışıklıklar bir yana bırakılırsa yeni kanun Sosyal Sigorta konusunda çalışanlara hayli önemli faydalar getirmiştir.

Bilindiği gibi yurdumuzda Sosyal Sigortalar bugün için başlıca 9 ana konuyu kapsamaktadır.

- A — İş Kazası sigortası,
- B — Meslek Hastalığı sigortası,
- C — Hastalık sigortası,
- Ç — Analık sigortası,
- D — Malullük sigortası,
- E — Yaşlılık sigortası,
- F — ölüm sigortası,
- G — isteğe bağlı sigorta,
- H — Topluluk sigortası.

Bu konuların ve bunlarla ilgili primler ve süreler üzerinde yeni kanunla yapılan yenilikleri sırayla eskisi ile karşılaştırmalı olarak gözden geçirelim.

A — İŞ KAZASI SİGORTASI:

Geçici iş göremezlik durumu sonunda İŞ kazası sonucu meslekte kazanma gücü en az % 10 azalmağı bulunan" sigortalıya (meslek hastalığı sigortası bölümünde, anlatılan sürekli İş göremezlik geliri bağlanır.

B — MESLEH HASTALIĞI SİGORTASI :

Meslek hastalığı nedenleri ile sigortalının mesleğinde kazanma gücünün tamamını veya bir kısmını yitirmiş bulunan sigortalıya pürekli iş göremezlik geliri bağlanır. Bu gelir sürekli ve tam işgöremezlik duumunda sigortalının yıllık kazancının % 60'ı idi Yeni kanunla bu oran % 70'e çıkarılmıştır.

İş kazasına uğrayan ve meslek hastalığına tutulan sigortalı, kazanma (gücünün en az $\frac{1}{10}$ 'unu yitirmişse sigortalılık süresi bir gün bile olsa tam iş göremezliğe göre hesaplanan gelirden iş görmezlik derecesi oranında aylık verilir. Bu yardımı alan sigortalı başka birinin sürekli yardımına muhtaç ise bu gelir % 50 arttırılmaktadır.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde yıllık kazançta göre bağanacak gelir oranları ile sigortalının aile fertlerinin hisseleri:

	Yeni kanuna göre Yıllık Kazancının	Eski kanuna göre
Dul İrarına	% 50	%. 30
Gelir alan çocuğı bulunmayan dul karifuna Mâlütl, yaşını geçmiş geçimini sigortalının sağladığı kocası	2/3	% 40
Aynı durumda ve gelir alan çocuğı bulunmayan kocası	% 50	% 30
Kocanın yağ geçkinliği	2/3	%. 40
Çocukların herbirine	55 yağ	60 yağ
Anasız ve babasız çocuklara	% 25	% 15
Bağlanacak gelirler toplamının üst sınırı	% 70	% 60
Eş ve gocuklara bağlanacak gelirler toplamı üst sınırı (bulmazsa ana ve babanın her birinin üst suırı	% 50	% 30
	% 25	% 15

C — HASTALIK VE ANALIK SİGORTASI:

506 sayılı kanunla sürekli iş göremezlik geliri, malûllük ve yağlılık aylığı alanlar, hastalık durumunda hekime muayene olmak, klinik ve laboratuvar muayenelerini yaptırmak ve tedavi ettirmek ile tedavi süresince gerekli ilaç ve iyileştirme araçlarını, bedellerinin % 20 sini ödemek gartıyla, elde etmek haklarından yararlanıyorlardı. Yeni 1186 sayılı kanunla bu haklara teşhis ve tedavi için sağlık kurumlarına yatırılmak hakkı eklenmiş ilaç (ve iyileştirme bedellerinin % 20'sini ödemek gartı çıkarılmıştır. Diğer Sigortalılar için hastalık ve analık sigortasında bir değlgiklik yoktur.

D — MÂLÛLLÜK SİGORTASI:

Çalışma gücünün en az 2/3'ünü yitiren veya yapılan tedavi sonunda çalışabilir durumda olmadığı belirtilen sigortalı en aa 5 yıldan beri sigortalı ise ve her yıl için ortalama 120 gün veya toplam olarak 1.800 gün malûllük, yağlılık ve ölüm sigortası ödemişse malûllük aylığından yararlanabilir. Ortalama en az 120 gün sınırın eski kanunda 150 gün İdi, diğer sınır değerlerinde bir değışiklik olmamıştı.

Malûllük aylığına Jhak kazanan sigortalının malûllük aylığının hesaplanmasında yapılan değigmeler şöyledir;

	Yeni Kanuna göre	Eski Kanuna göre
Hesaba alınacak prim ödenen yıllar	"son 5 yıl"	"son 10 yıl"
Ortalamaya sokulacak en yüksek kazanç yılları sayımı	3 yıl	7 yıl
Ortalama kazanç göre malûllük aylığı	% 70	% 50
Normal	% 70	% 50
Başka birinin yardımına muhtaç	% 80	% 60
Malûllük aylığının ait sınırı	360 TL/ay	250 TL/ay
Malûllük aylığının üst sınırı	3600 TL/ay	Belirtilmemiş!

E — YAŞLILIK SİGORTASI :

Yaşlılık aylığından yararlanabilmek için 1186 sayılı kanunla getirilen yeni haklar kısaca karşılaştırılmalı olarak aşağıda gösterilmektedir.

	Yeni Kanuna göre	Eski Kanuna göre
YAŞLILIK AYLICI YAŞI :		
a — Normal		
Kadın	50 yaş	55 yaş
Erkek	55 »	60 »
b — Erken yaşlanan		
Kadın veya erkek	50 >	50 »
En az 1800 gün yeraltında çalışmış	50 »	ypk

MALÛLLÜK, YAŞLILIK, ÖLÜM SİGORTALARI PRİMİ ÖDEMENİN ALT SINIRI:

a ve b — durumunda		
Sigortalı olma süresinin alt sınırı	5000 gün	5000 gün
1. Konuma		
a ve b — durumunda olanlarda,		
1. koşul; sigortalılık süresi	en az, 15 yıl	15-3*-yü
2. koşul; her yıl için ortalama prim ödeme zorunluluğu	120: gün	< 150 gün
2. Konum, a, dakl. yag gartını yerine getirmemiş otolarıda.		
1., koşul; sigortalılık süresi.	en az 25 yıl	yok
2. koşul; prim ödeme gün sayısı		yok
3. koşul;	Yazılı talep-	-yok-

a, b, ve 2. konumda olanlarda :

Hesaba alınacak prim ödenen yıllar	5 yıl	10 yıl
Ortalamaya sokulacak en yüksek kazanç yılları sayımı	3 yıl	7 yıl
Ortalama kazanç göre yaşlılık aylığı	% 70	% 50
1. konumda olanlarda:		
Hesaba alınacak prim ödenen yıllar	5 yıl	10 yıl
Ortalamaya sokulacak en yüksek kazanç yılları sayısı	3	7, yıl

Ortalama kazanca göre yaşlılık aylığı	% 70 den 25 yıldan ek- sik her tam yıl için % 0,5 İndirme	% 50 den 34 yıldan ek- sik her tam yıl için % 0,5 İndirme
a durumundan ileri yaşlarda yaklaşık aylığında bu yaşlardan fazla her yaş için yaklaşık aylığı oranında yapılacak artırma.	% 1	% 1
Yaşlılık aylığının alt sınırı	360 TL/ay	250 TL/ay
Yaşlılık aylığının üst sınırı	3600 TL/ay	beJirtlmemJş

Yaşlılık aylığı bağlanamayan sigortalıya kendisinin ve işverenin ödediği imâlûHüki yaşlılık ve ölüm sigortalı primleri toplamı yazılı isteği üzerine toptan ödeme şeklinde verilir.

Toptan ödeme yapılabilmesi için eski kanunda kadınlar 55, erkeklerin 60, erken yaşlanmışların 50 yaşında olması gerekiyordu. Bu yaşlardan kadın yaşı 1bu durumda yeni kanunda 50 ye erkek yaşı 55'e indirilmiştir. Erken yaşlanma yaşı değişmemiştir.

F — ÖLÜM SİGORTASI :

ölüm sigortası; mâlûllük veya yaşlılık aylığı bağlanmış yahut yaşlılık aylığı alırken sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle ayıklarla'nı kesilen veya ölüm tarihinde en az 5 yıldan beri sigortalı bulunan ve her yıl için ortalama en az 120 gün veya toplam olarak 1.800 gün prim ödemiş olan sigortalılara uygulanmaktadır. Yeni kanunla bu (konuda yapılan tek değişiklik en az 150 gün olan prim ödeme günlerinin sayısının 120 ye indirilmesidir. Aynı esaslar aylığın bağlanmasında da değiştirilmiş, ve aylığın hesabında hesaba alınacak prim ödenen yıllar 10 yıldan 5 yıla, ortalama girecek en yüksek kazanç yılan 7 yıldan 3 yıla inmiş ve yaşlılık aylığı oranı % 50 den % 70'e çıkarılmıştır. Aylıkla yaş yönünden yapılacak J% 1 arttırmada kadın ve erkek için 60 olan yaş, kadında 50 ye, erkekte 55'e indirilmiştir.

Bağlanan aylığın aile fertlerine bölünmesi yeni kanunda da eski kanunda da aynı olup, yeni kanunda iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümlerdekinin aynıdır. Ancak yeni kanunda kocanın yaşı 60 dan 55'e indirilmiştir. Toptan ödemede de durum aynıdır.

ölüm sigortasında hak sahibi kimselere bağlanacak aylığın alt sınırın eski kanunda 250 TL/Ay iken yeni kanunda 360/ TL/Ay ve bu aylığın üst sınırın' eski kanunda belirtilmemiş iken yeni kanunda 3600 TL/Ay olarak tespit edilmiştir.

G — İSTEĞE BAĞLI SİGORTA :

Sigortalılık süresi en az 5 yıl olan ve en az 750 gün prim ödemiş bulunan sigortalıya daha önce aylık bağlanmamış veya toptan ödeme yapılmamış ise sigortalının m prim ödediği son yılda prim hesabına esas tutulan ortalama günlük kazancına göre sigortalı her yıl en az 30d gün tespit olunacak primlerin tümünü 4 eşit taksitle öderse isteğe bağlı sigortalı olur. Günlük kazanç her yıl 1% 10 artırılabilir. Günlük kazançlar 12 liradan az 120 liradan çok olmaz.

Bu konuda yeni kanunda günlük kazanç sınırlarını bildiren 12 ve 120 liradan başka bir değişiklik yapılmamıştır. Eski kanunda bu sınırlar 6 ve 100 TL idi. Alt sınırdaki 6 TL. ndan aşağı olmamak üzere Bakanlar Kurulu kararı ile tespit olunmaktaydı. Bakanlar kurulunun tespiti 8 lira olarak belirmişti. Yeni kanunla bu miktar 12 TL. na çıkarılmış ve Bakanlar Kurulunun tespit yetkisi kaldırılmıştır.

H — TOPLULUK SİGORTASI:

Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalı durumunda bulunmayanların Çalışma Bakanlığınca aranacak genel şartlarla sigorta türlerinden birine, bir kaçına veya hepsine toplu olarak tabi tutulmaları için, işverenle veya dernek, birlik, sendika veya başka kuruluşlarla sözleşmeler yapabilir. İşte topluluk sigortası budur. Bu konuda yeni kanunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Açıklanan bu sigorta türlerinin tümünü ilgilendiren genel konulardaki yenilikler ise şöyle sıralanabilir :

Günlük Kazanç Sınırları :

Günlük kazanç sınırları üzerinde yukarıda İsteğe bağlı sigortada bir vesile ile söz edildi. Burada önemli ve yeni olan durum şudur : Aynı zamanda birden fazla işverenin işinde çalışan sigortalıların ücretlerinden kesilen primler 120 liralık üst sınır üzerinden hesaplanacak miktarı aşarsa fark, sigortalının başvurması üzerine hissesi oranında kendisine geri verilir.

Yaş¹ a ilgili maddelerde yeni kanunla 60'dan 55'e indirilmiştir.

1136 sayılı Avukatlık kanunda Sosyal Sigortalarla ilgilendirilenler hakkında Sosyal Sigortalar Kurumları hükümlerinin uygulanacağı ve Avukatlık Kanununun geçici birinci maddesinin bu kanuna aykırı hükümlerinin yürürlükten kaldırıldığı yeni kanunda açıküğe kavuşturulmuştur.

Heri Yaştakilere Aylık Bağlama Şartları:

Üerl yaştakilere aylık bağlanmasının şartlarını belirten yeni kanunun geçici 8. nci maddesi eski kanunda hemen hemen aynı hükümleri getirmektedir. Getirilen farklılıklar şöyle sıralanabilir :

— Geçicilik özelliği yeni kanunda da ibelirtildiği için yeni 1186 sayılı kanun yürürlüğe girdiği 1. Mart 1969 tarihinde 30 yaşını geçmiş bulunan sigortalılardan 55 yaşını doldurduğu halde yaşlılık aylığı bağlanamayanlara, sigortalılıklarının başladığı tarihten önceki 10 yıl içinde 2000 gün çalışmışlar ve en az beş yıl sigortalı ve her yıl en az ortalama 200 gün prim, ödemiş iseler 15 yıllık sigortalı gibi aylık bağlanacaktır. Eski kanunda 30 yaş erkekler için 35 ve 55 yaşta yine erkekler için 60 idi. Durumu yukarıdaki şarta uyan kimselerin sigortalılıklarının başladığı tarihten itibaren veya 1 Mart 1965 tarihinde sigortalı olanların bu tarihten itibaren en geç bir yıl içinde durumlarını belgelemeleri gerekmekte idi. Yeni kanunda bu geçici maddenin uygulama süresi uzatılmış ve herhangi bir nedenle başvurma süresini yitirmiş olanlara bir fırsat daha verilmiştir. Şöyleki; yukarıdaki şarta durumları uyanlardan 1 Mart 1965 ve 1 Mart 1969 tarihinde sigortalı bulunanların 1972 yılı sonuna kadar sigortalılıkları 1 Mart 1969 dan sonra başlayanların ise sigortalılıklarının başladığı tarihten en geç bir yıl içinde eski çalışma süreleri ile ilgili belgelerini Sosya! Sigortalar Kurumuna vermeleri gerekir. 1 Mart 1966 tarihinden 1 Mart 1969 tarihine kadar verilen belgelerde kanuni süresi içinde verilmiş kabul edilecektir.

— Fikir ve Beden İşçilerinin özel durumu :

Bu kanunla getirilen ve sigortasız geçen, yılları bulunan kimseleri ilgilendiren yeni kanunun en önemli yanı geçici üçüncü maddesidir. Bu madde ile sosyal sigorta anlayışına değişik bir görüş getirilmiş ve devlet memurlarının emekli sandığında yapılmış olan borçlanma düzenine benzer yeni bir düzen kurulmuştur.

Bu yeni maddeye göre; 3 Kasım 1969 dan önce çeşitli işyerlerinde fikir ve beden işçisi olarak çalışmakta olup, her ne sebeple olursa olsun prim ödememiş olanlar, c zamana ait ilk aylık ücretleri üzerinden işçi ve işveren sigorta primlerini engeç beş yü içinde defaten veya eşit taksitlerle ödedikleri takdirde toplam olarak en çok 10 yıllık hizmetleri Sosyal Sigortalarda birleştirilir.

Geçici diğer maddelerde kanunun yürürlüğe girmesinden önce aylık bağlanmış olanların aylıkları yeni kanundaki hükümlere uydurulmaktadır.

Emekli Sandığı ile birlikte Sosyal Sigortalar kanununda yapılan emeklilik süre ve yaşlarını indiren yeni değişiklikler çalışma hayatımızda çalışmaktan çok emekliliği esas alan, çalışanların bir an önce tam aylıkla emekli olmalarını sağlamaya uğraşan bir görüşün yaygınlaştığını belirtmektedir. Bir taraftan da devlet emeklilerin devlet, kamu ve iktisadi kamu kurumlarında çalışmalarını engelleyen kanunlar yapmakla bu görüşte kararlı olduğunu göstermektedir. Belki de bu önlemler gittikçe artan işsizler ordusunu ortadan kaldırmaya sebep olacaktır. Ancak bu yolla işsizler ordusu yerine devletten ve ona bağ kurumlardan aylık alan büyük bir işsiz emekliler ordusu doğacaktır. Görünüş bu doğuşun pek uzak olmadığı yönündedir.

Fb. : Paşalimanı C. 69 - Üsküdar Tel. : 36 08 06
Mağaza : Renk Ticaret
Kemeraltı C. 21 - Karaköy Tel. : 49 98 98

Alçak Gerilim 500 kVA ya kadar her cins transformatör - 4000 ampere kadar hava veya yağ soğutmalı rodresörler - Tablo tipi voltmetre ve ampermetreler - Alçak gerilim tip akım transformatörleri - Surgulu direnç ve Yol verme dirençleri - Her cins Galvanoplastı, Aku şarj, ve manyetik cihazlar için rodresörler • Otomatik gerilim stabilizatörleri 500. 1000. 1500 ve 2000 VA takatinde-

 <p>Amerikan ölçü Aletleri Electric Co. USA</p>	 <p>Muller & Weigort Nürnberg ölçü Aletleri Fabrikaları</p>	 <p>Walter Brandt GmbH Selenyum va silikon Fabrikaları</p>
 <p>Chauvin-Arnoux Fransız ölçü Aletleri</p>		

T Ü R K İ Y E M Ü M E S S İ L İ Ğ İ

(E. M. — 217)